

ادبیات عمومی و علمی

هفتہ لاق سیاسی ، علمی و ادبی غز تہ در

جلد : ۲

سنہ : ۱ ۲۰ ذی القعدہ ۱۳۳۵ عہ ابرتسی ۸ ایول ۱۹۱۷ نوہرو ۱ - ۳۲

تصنیف السنہ دہ تور کجہ ہانکی صنف لساندن معدوددر . [*]

تورک لسانیلہ تور کلرک اصلی مسئلہ لرینک بر برینہ مناسبتی اولدیغندن تور کجہ نک ہانکی صنف لساندن معدود اولدیغنی دوغری اولہرق تعین الملک شہہ سز بزم ایچون پک مہمدر . حالبوکہ فکر مزجہ اوروپالیر اصلمز کی لسانمز حقندہ دخی خطا ایتکدہ وبوخطا ایسہ کتابلر مزہ عینیلہ درج ایدلمکدہ اولدیغندن حقیقت حالک لایقیلہ تظاہری ایچون بو برقاچ سطر ی یازمفی ملتزمہ قارش ی بر خدمت ووظیفہ عد ایلہ دک . اوروپالیر تورک عرقنی جنس اصغر ایلہ جنس ایض بینندہ متوسط ومہلز بر عرق وتور کجہ بی دخی چین لسانیلہ اوروپا لسانلری آره سنندہ متوسط بر لسان اولہرق طائمیق ایستیور لر .

معلومدرکہ اوروپالیر السنہ موجودہ بی اوچ صنفہ آیریر لر : برہجالی لسانلر Langues monosyllabiques ، التصاقی لسانلر Langues agglutinantes ومتحول الاصل اولان لسانلر Langues à flexione .

بو اوچ صنف لسانک تعریفلرینی (قلود اوژہ) نک غراصرندن بروجہ زیر ترجمہ ایدیوروز : « برہجالی اولان لسانلردہ نہ کیفیت ، نہ کمیت ، نہ زمان ، نہ صیغہ ، نہ وصل ، نہ حروف جر ، نہ لواحق ابتدائہ prefixes ونہ لواحق انتہائیہ suffixes واردن . بولسانلردہ مختلف جذر لر بر بر لریلہ اولان مناسباتلری ہر نہ اولور ایسہ اولسون ہیچ بر تحولہ اوغرا مقسزین الفاظ مجردہ حالندہ یان یانہ دیزیلہرک افادہ صرام ایدر لر . بو عبارتہ نہ قدر جذر وار ایسہ او قدر دہ کلہ بوانور . »

« برہجالی لسانلرک اک مشہور لری چین ، آنام ، سیام ، بیزمان وتیبیت لسانلریدر . »

« التصاقی لسانلردہ کلہ لر برہجالی لسانلردہ اولدیغنی کی یالکز برز جذردن عبارت اولیوب بلکہ بر بریلہ التصاق ایلمش متعدد جذر لردن ترکب وتشکل ایدر لر . بوجذر لردن بری کلہ نک

[*] بو مسئلہ بی جلال نوری پک - ترکجہ مز - عنوانی اثراخیرندہ موضوع بحث ایتش ایدی .

بومقالہ مومی الیہک نقطہ نظرینی تأیید ایدر . [مجموعہ]

معنای اصلینی افادہ ایدر ودیکرلری لواحق نامی آلتندہ شخصیت ، کیت ، کیفیت الی آخرہ کبی خصوصاتی اشعار ایدرلر . «

« ژاپونجہ ، ماجارجہ ، تورکجہ وباسق لسانلری السنہ التصاقیہ دندر . »

« متحول الاصل اولان لسانلردہ بالذات جذر تحول ایدہ بیلیر وبوتبدل شکل ، تبدل معنایی موجب اولور . »

« بوصف لسانلر اوچ بویوک شعبہ یہ آیریلیرلر : (۱) السنہ سامیہ : عربی و عبرانی کبی ؛ (۲) السنہ سامیہ : قدیم مصری و بربری لسانلری کبی ؛ (۳) آری ویا ہندو اوروہٹی لسانلری : سانسقریت ، زند (قدیم فارسی) فارسی ، یونان ، لاتین ، سہلت ، فرانسز ، آلمان ، انگلیز ، فلانمان ، روس الی آخرہ لسانلری کبی . »

شیمدی بونظریہ یا کلشدر ، چونکہ تطبیقی یا کلش نتیجہ لری ویرمکدہ در . فی الحقیقہ بربرینہ پاک یقین اولان تورکجہ ایلہ فارسی لسانلری بونظریہ ایلہ مختلف صنفلرہ آیرلدینی حالہ یکدیگرندن پاک فرقلی اولان عربی واوروپا لسانلری بر صنفدن عد ایدیلیوردی .

فکر مزجہ تصنیف السنہ دک دوغری اولان نظریہ شودر : برحالی لسانلر ، السنہ ہجائیہ Langues syllabiques و السنہ حرفیہ Langues consonnantiques .

(برحالی لسانلر) بالادہ بیان اولدینی اوزرہ در .

(السنہ ہجائیہ) الفاظ معینہ دن تشکل ایدن لسانلردر . بو لسانلردہ بر طاقم ہجالی ولفظلر بر باشنہ بولنہرق ویاخود بربریلہ برلشہرک جذرلری ، لواحق ، مختلف کلمہ لری واداتلری تشکل ایدرلر . بوصفدن بعض لسانلرک افعالندہ ایکی ویاخود داہا زیادہ جذر بولنہ بیلیر ؛ بعض افعالہ عوام لسانی خطاسی ویا اسباب سائرہ یہ مبنی مستثنا جذرلر اولہ بیلیر ؛ بعض لفظلرک حروف صائتہ سی خفیف ایکن ثقیل ویا بالعکس ثقیل ایکن خفیف اولہ بیلیر ؛ والحاصل بولسانلرک کلمہ لرنده شکلاً آز ویاچوق تبدلات وقوعبولہ بیلیر ؛ فقط ہر حالہ انلرک اساسی « الفاظ معینہ » دن عبارت بولنور . خصوصیلہ افعالہ بوتنوع و تعدد جذور ، تحول دیمک دکدر . وہم جذرک لفظی صیغ معینہ دک دائماً ثابت قالیر . یعنی بو قسم لسانلردہ کلمہ لرک اساسی حروف صامتہ ایلہ حروف صائتہ دن ترکیب ایدر .

تورکجہ ، سانسقریت ، زند ، فارسی ، یونان ، لاتین وبالجملہ اوروپا لسانلری بوصفہ داخلدر . (السنہ حرفیہ) حروف صامتہ معینہ دن تشکل ایدن لسانلردر . بولسانلردہ حروف صائتہ نک وبنائے علیہ الفاظک ہیچ برحکم واستقراری اولیوب آنلر معنایہ کورہ متمادیا تحول وتبدل ایدرلر . بو لسانلردہ بر طاقم حروف صامتہ (حروف اصلیہ) نامیلہ جذرلری ، انواع کلماتی واداتلری تشکل ایدرلر ولواحق موجود اولیوب بولنرک یرینہ (حروف زائده) قائم اولور .

السنہ مذکورہ دک عین اصلدن مشتق برچوق کلمات بینندہ قسم مشترک اولمق اوزرہ جذر اولہ بیلہ جک حروف صامتہ دن بشقہ ہیچ برلفظہ وحرف صائتہ تصادف ایدیلہ منہ . بناء علیہ بولسانلردہ یالکز ہارج حروف Les articulations لسانک اساسی تشکل ایدر .

عربی و عبرانی لسانلری السنہ حرفیہ دندر .

السنة مجاثبه ده « التصاق الفاظ » والسنة حرفيه ده ايسه « التصاق حروف » اساس اولديغنه نظراً « التصاق » كلمه نى تصنيف السنه ده مقياس اوله ماز .

شمى ده بر پارچه يالكز تركه ايله السنه آريه نك اك مهملرندن اولان لسان فارسى يى بر بريله مقايسه ايدلم : بو ايكي لسان بيننده باشليجه فرق ، توركجه فعللرده يالكز بر جذر و فارسى فعللرده ايكي جذر بولمى و برده تركجه ده حروف جر اولامشيدر .

تصريف جهتنه كلنجه معلومدر كه لسان فارسيدنه اسملك تصريفى اوليوب يالكز فعللرده تصريف واردر ؛ حالبوكه توركجه ده كرك افعال و كرك اسملك تصريفلر نده كى وسعت ، دنيا ده بشقه هيچ بر لسانده يوقدر . طوقوزى بسيط و اون اوچ و يا اون دردى هر كب اولان حالات تصريفه هانكى لسانلك اسملر نده واردر ؟ تصريف افعال ايسه هان بى حد و پاياندر .

توركجه ايله فارسيدنه ضماير متصله و توركجه ده (ايمك) فعل اساسيسى ايله فارسيدنه ادات ربط ، خبر تسميه اولنان فعل اساسينك زمان حالى تشكيل ايدن الفاظ متصله بيننده پلك چوق مشابهت واردر .

افعالده بو ايكي لسانده دخى فعللك اخرنده ضماير متصله استعمال اولنور .
فارسى ايله توركجه ده كيفيت و حرف تعريف يوقدر .

مضاف اليه بو ايكي لسانده دخى عيني (ى) يعنى (كسره) اداتى آليرلر . كرجه تركيبه اضافيلر ايله تركيب توصيفلك صورت ترتيبنده مذكور لسانلرده معكوسيت وار ايسه ده بر چوق اوروپا لسانلر نده بو خصوص تماميله توركجه ده اولديغى كيدر .
مذكور ايكي لسانده دخى جملر مفرد كله لك آخري نه علاوه اولنان بر ادات لغظيه واسطه سيلاه تشكيل اولنور .

ونهايت قضيه لرده بيله بو ايكي لسانده اولاً مبتدا ، صكره خبر ونهايتده فعل كليز .
مقاله مزه ختام ويرمك اوزره توركجه ده (ايمولوژى) مسئله مهمه سندن بحث ايتلك ايسته رزم معلومدر كه بوبابده تورك كلماتى اصلا نظر دقته آلتامش و تورك كله لر ينك جذر لرى ايله لواحقى وسائر لسان كله لريله مقايسه لرى هان مسكوت عنه قالمش و حتى صوك درجه مهم اولان اسكى تورك جذر لرى اكثر يتله متروك قاله رق اونودلشدر .

تورك جذر لر ينك اهميتى بر مثال ايله اكلانغى ترجيح ايلدك :

مثلا توركجه تلفظ خفيف ايله « اش » (ech) و تلفظ ثقيل ايله « آش » (ach) جذرى صورت عموميه ده (حركت) معناسى افاده ايدر : « اشك » (echmek) (يورومك ، كرمك) ؛ « اشكين » (حيوانلرك آغريورومسى و اشمسى) ؛ « اشك » (دابه ، هر كب ، خمار) ؛ « آشمق » « قاشمق » [توركجه ده جذر لرك ايلك حرف لرى بعضاً تبدل ايدم بيلير] ؛ « آشيقمق » (شتاب ايتك ، سرعته حركت ايتك) ؛ « آشقين » ؛ « قاشقين » كى .

صورت خصوصيه ده ايسه مذكور جذر بعضاً « اس » (es) و يا « آس » (as) شكلنه كيره رك و بعضاده يالكز « ش » و يا « س » حرف لرينه منجر اوله رق و مختلف لواحق آله رق هان بالجه لسانلرده « ماشى حيوان ، بينك حيوان ، دابه ، هر كب ، اسب ، ده وه ، قاطر » معنالر نده كله لر تشكيل ايدر :

تورکجه	اشك	(اش - ك)	echek	خمار .
ارمنیجه	اش	(بلا لاحقہ)	ech	اسب .
سانسقریت	آشوا	(آش - وا)	echva	اسب .
زند	آسپا	(آس - پا)	aspa	اسب .
آفغان	آس	(بلا لاحقہ)	âs	اسب .
ہندستانی	آسب	(اس - ب)	asb	اسب .
لیتوانیالسانی	آزوا	(آز - وا)	aszva	اسب .
لاتینجه	آسینوس	(آس - یوس)	asinus	خمار .
انگریزجه	آس	(بلا لاحقہ)	ass	خمار .
اسپانیولجه	آسنو	(آس - نو)	asno	خمار .
فرانسزجه	آن	(اصلی آسن)	âne(assn)	خمار .
غوتیک	آسیلوس	(آس - یلوس)	asilus	خمار .
اسکی آلمانجه	آسل	(آس - سل)	assel	خمار .
روسزجه	آسقول	(آس - قول)	ascol	خمار .
جدید آلمانجه	آزل	(اس - ل)	esel	خمار .
فارس	اسب	(اس - ب)	esb	اسب .
کوردجه	هسپ	(ه - اس - پ)	hesp	اسب .
فارس	استر	(اس - تر)	ester	قاطر .
یونانی	ایپوس	(ایپ - پوس)	hippos	اسب .
انگریزجه	ستید	(س - تید)	steed	اسب .
فارس	شتر	(ش - تر)	chatur	دوہ .
کوردجه	اوستور	(اوس - تور)	ostour	اسب .

« آش » (ach) جذرینک تورکجهده دیگر بر معنای معلوم اولدیغی اوزره (طعام ، اکل) اولنه جق شی (دیمکدرکه بوندن (آشجی) و (آش اوی) کلمه لری کلیر . سانسقریت ایله فارسی لسانلرنده دخی مذکور جذر عینی معنای افاده ایدر . عربیده بوکله (عاثة) ، لاتینجهده « اسسه » (esse) و آلمانجهده « اسهن » (essen) اولور .

ایمولوژی خصوصنده تورک جذرلری اودزجه مہمدرکه حقیقہ قدیم اولان بر تورک جذرینی سانسقریت ، یونان ، لاتین ویاسائر لسانلرک برنده و بعضاً بر قاچنده بولماقی هان ممکنسزدر دیدیه بیلیرز .

متقاعد ارکان حربیه فریقی

انور